

справжній інтерес до виразальних можливостей слова у мовленні роблять дитяче мовлення більш виразним.

Висновки і перспективи подальших досліджень.

Таким чином, словникова робота на уроках української мови активізує діяльність учнів, збагачує їхній словниковий запас, виховує увагу до слова, його значення і

вживання, розвиває логічне мислення, впливає на формування і розвиток особистості учня.

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо у вивченні та систематизації передового педагогічного досвіду закордонних практик роботи на словом в початкових класах.

Список використаних джерел

1. Блог Калугиной Л.В. – [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://kaludina2015.blogspot.com/> (дата публікації 26.03.2015р.)
2. Курінна А. Ф. «Словникова робота» або «робота над словом». – [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://www.stattionline.org.ua/pedagog/80/13889-slovarnaya-rabota-ili-rabota-nad-slovom-sovremennaya-interpretaciya-slovocentrizma-prepodavatelyami-rusistami.html>.
3. Лавренова М.В. Робота над словниковими словами в початкових класах. Цікаві вправи та ігри для їх засвоєння /М.В.Лавренова. – Львів: Видавець ФОП Бадікова Н.О.2015. – 92 с.
4. Методика навчання української мови в початковій школі: [навч. посіб.] / за наук. ред. М. С. Вашуленка. – Київ: Літера ЛТД, 2011. – 364 с.
5. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів із українською мовою навчання.1-4 класи.-К. «Освіта», 2012.-392 с.
6. Олексієв Л. С. Єдність словниково-семантичного й словниково-орфографічного напрямів у роботі з вивчення рідної мови /Л.С.Олексієв // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». – 2014. – С.64-67.
7. Пристінська М. Українська мова. Методична система «Щоденні 5» (Робота зі словами)– [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=4BE3CBIsbeo>
8. Словникові слова. 3–4 класи. Посібник для вчителя за оновленими програмами / І. Большакова; упоряд. М. Пристінська. – Київ: Перше вересня, 2016. – 212 с.
9. Словникова робота. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://studopedia.info/1-49771.html>

Стаття посвячена проблемі роботи над словарними словами на уроках українського мови в початкових класах. Розкриті особливості роботи над словами з допомогою сучасних методических підходів на уроках в початковій школі. Автором сакцентировано внимание на методах улучшения качества запоминания написания словарных слов и представлены образцы упражнений.

Ключевые слова. украинский язык, младшие школьники, словарные слова, современные методические подходы, Daily 5.

The article is devoted to the work on the vocabulary words on the lessons of the Ukrainian language in primary school. A review of the sources allowed to assert that the scientific and methodological literature, one can observe the understanding of dictionary work in narrow and wide values. In the narrow sense of the vocabulary work associated with spelling performance (work on spelling words with traditional spelling). In a broad sense the word with think any job with the word with the purpose of its adequate use in the four kinds of speech activity. Determined that the source of replenishment of the vocabulary of students is the environment in which there are children: it is parents, other adults, friends, language literary works, movies and cartoons, radio and television, working with dictionaries and so on. The features work on the words using modern methodological approaches in the classroom in elementary school, namely the method of demonstration and the use of context, the easiest word-formation analysis, interpretation of words, the method of Association (graphic, sound, and semantic), Daily 5 (work with words). The author focuses on methods of improving the quality of memorizing the spelling of vocabulary words and examples of exercises.

Key words. Ukrainian language, the younger students, dictionary words, modern methodological approaches, Daily 5.

УДК 159.922.8: [373.5.015.31:172.15]

Марценюк Марина Олексіївна,
кандидат психологічних наук, доцент,
Муравйова Марія Петрівна,
студент,
Мукачівський державний університет

ДО ПИТАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ НАЦІОНАЛЬНО - ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ШКОЛІ

У статті розглянуто важливе питання здійснення національно-патріотичного виховання в школі, визначаються особливості та основні суперечності цього процесу. Зазначається, що проблема виховання патріотизму у школярів полягає, в першу чергу, в ґрунтовній і кваліфікованій підготовці педагогів. Успішне вирішення завдань національного виховання безпосередньо пов'язане з удосконаленням підготовки педагогів, їх професійної майстерності, ерудиції і культури та психологічних знань. Авторами зазначено, що якість виховного процесу залежить від використання вчителями різноманітних методів і форм; врахування вікових та психологічних особливостей дітей; активної патріотичної позиції педагога та його національних переконань.

Ключові слова: старшокласники, педагоги, виховний процес, патріотизм, індивідуально-типологічні особливості, особистість, любов до Батьківщини, Україна.

Постановка проблеми. Враховуючи нові суспільно-політичні реалії в Україні після Революції гідності, обставини, пов'язані з російською агресією, усе більшої актуальності набуває виховання у молодого покоління почуття патріотизму.

Адже патріотизм складає найважливішу ціннісну основу будь-якого суспільства і виступає не лише чинником інтеграції української нації, а й суттєвим внутрішнім мотивом для саморозвитку і розкриття всіх потенційних можливостей

кожного громадянина в духовній, економічній і соціальній сферах життя суспільства.

Без любові до Батьківщини, готовності примножувати її багатства, оберігати її незалежність, людина не може бути патріотом.

Державна національна доктрина визначила, що метою національно-патріотичного виховання є виховання молодшої людини – патріота України, готового самовіддано розбудовувати її як суверенну, демократичну, правову і соціальну державу, виявляти національну гідність, знати і цивілізовано відстоювати свої громадянські права та виконувати обов'язки, сприяти громадянському миру і злагоді в суспільстві, бути конкурентоспроможними, успішно самореалізуватися в соціумі як громадянин, професіонал, носій української національної культури.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Багатогранні аспекти виховання патріотизму як однієї із пріоритетних якостей особистості знайшли відображення у працях педагогів Х. Алчевської, Г. Ващенко, М. Добролюбова, О. Духновича, І. Огієнка, С. Русової, К. Ушинського, Я. Чепіги, які велику увагу приділяли проблемі виховання любові до своєї землі, рідної мови, формування національної самосвідомості, поваги до історичного минулого.

Визначаючи патріотизм як почуття, яке інтегрує людей різних національностей в одну спільноту, науковці стверджують, що «Патріотизм живий, діяльний саме й відрізняється тим, що він виключає будь-яку міжнародну ворожнечу, і людина, захоплена таким патріотизмом, готова трудитися для всього людства, якщо тільки може бути йому корисною... Справжній патріотизм як окремий прояв любові до людства не вживається з неприязню до окремих народностей...» [4, с. 7].

Історики, філософи та літературознавці (М. Бердяєв, М. Грушевський, Я. Колар, І. Огієнко, Г. Сковорода, Д. Чижевський, І. Франко, С. Єфремов) визначали основні компоненти патріотичного виховання свідомого громадянина.

На думку В. Сухомлинського: «... Патріотичне виховання - це сфера духовного життя, яка проникає в усе, що пізнає, робить, до чого прагне, що любить і ненавидить людина, яка формується» [5, с. 21].

Так, чеський філософ минулого століття Я. Колар схилявся до того, щоб орієнтувати патріотичні почуття не лише на Батьківщину, а й на народ, націю. На його думку, протиставлення в патріотичних почуттях спрямованості на Батьківщину і народ ніколи не приносило і не принесе добра. Ці обидва складники патріотизму повинні поєднуватися і підсилювати один одного [8].

На важливому аспекті патріотизму акцентував увагу М. Грушевський: «Україна — не тільки для українців, а для всіх, хто живе на Україні, а живучи, любить її, а люблячи, хоче працювати для добра краю і його людності, служити їй, а не оббирати, не експлуатувати для себе».

Важливий внесок у розробку теорії патріотичного виховання на основі національної ідеї зробили визначні педагоги Г. Ващенко, С. Русова, К. Ушинський. Вони з'ясували саму природу патріотизму і позбавили це поняття метафізичного змісту.

Видатні педагоги ХХ століття А. Макаренко та В. Сухомлинський радили прищеплювати учнівській молоді високі почуття вірності й відданості Батьківщині, пошани до її трудівників [1; 3; 4; 5; 6].

Мета статті полягає у висвітленні та окресленні провідних завдань і напрямів роботи сучасного педагога, що здійснює національно-патріотичне виховання шкільної молоді.

Результати дослідження. У сучасній педагогічній науці проблему виховання патріотизму розробляли А. Макаренко, І. Бех, К. Чорна, О. Бандура, Н. Волошина, А. Капська, В. Неділько, Є. Пасічник, Б. Степанишин та ін.

Так, А. Макаренко вважав виховання патріотизму у дітей провідним напрямком своєї педагогічної діяльності: «... Кожний виховний крок у нас повинен бути пронизаний патріотичним вихованням, і якщо це не так, то це виховання нікуди не годиться. Якщо мені говорять, що у мене все добре, але нема патріотичного виховання, то я повинен це розуміти так, що вся робота зовсім нічого не варта» [3, с. 217]. На думку видатного педагога, виховувати патріотизм у дітей важливо через формування організаторських навичок, які найбільш потрібні для справжнього патріота своєї країни, «людини-творця на благо своєї Батьківщини», зокрема почуття відповідальності за доручену справу, взаємодопомоги, прагнення до раціоналізації й удосконалення виробництва тощо. Кожен підліток повинен бути сміливим, мужнім, чесним, працюючим патріотом. Все це доноситься і виховується у них через виховання колективу, програму людського характеру, участь у виробничій праці. Ідеї А. Макаренка є цінними і для сучасної школи.

Автори «Програми патріотичного виховання дітей та учнівської молоді» І. Бех та К. Чорна, особливу увагу у формуванні патріотичного почуття приділяють саме емоційно-чуттєвій сфері, адже людські емоції і почуття найяскравіше виражають духовні запити і прагнення людини, її ставлення до дійсності. На їх думку, патріотизм — це «суттєва частина суспільної свідомості, яка проявляється в колективних настроях, почуттях, ціннісному ставленні до свого народу, його способу життя, національних здобутків і достоїнств, культури, традицій, героїчного історичного минулого і сьогодишньої розбудови держави як єдиної нації, до безмежних просторів Батьківщини, її природних багатств» [1].

Як відомо, фундамент, який закладено в дитинстві, стає основою, з якої вибудовується особистість та її моделі поведінки. Найбільший вплив на формування особистості мають батьки та педагоги. Якщо розглядати загальноосвітні заклади (дитсадки, школи, спеціалізовані навчальні заклади), то саме педагог творить майбутню державу. Від його переконань, його принципівості та розуміння значною мірою залежить світогляд і рівень моральності молодого покоління [9].

Сьогодні ми низько схиляємо голову перед Учителями, які виховали мужніх захисників Української держави – бійців АТО, які воюють із ворогом; тих, хто знаходить та з ризиком для життя доставляє їм захисні обладунки; тих, хто віддає пораненим воїнам свою кров. Ці вчителі виховали й тих, хто на допомогу Українській армії віддає з напівпорожніх кишень останні копійки; тих, хто збирає харчі й одяг для потерпілих від агресії дітей, жінок, літніх людей.

Беручи до уваги важливість та актуальність питання національно-патріотичного виховання, нами було проведено дослідження психологічних аспектів національно-патріотичного виховання старшокласників на базі Мукачівських ЗОШ. За результатами досліджень, в яких взяли участь учні старших класів та педагоги виявилося, що розуміння патріотичного виховання, а точніше його роль в майбутньому України як самостійної держави, як у учнів так і у вчителів є недостатнім. Якщо учні лише формують свою особистість та не завжди спроможні визначити себе в соціумі, то педагоги - це сформовані особистості, які чітко усвідомлюють своє місце в ньому та мають сформовану життєву позицію.

Що має робити вчитель сьогодні? На нашу думку, він повинен виховувати себе, виховувати патріотичні почуття, в першу чергу, в собі. Згідно програм з національно-патріотичного виховання, які розроблені Міністерством освіти і науки України, в навчальних закладах проводяться різні національно-патріотичні заходи, але здебільшого це має показовий характер. На нашу думку, вчителі повинні проходити навчальні тренінги, відвідувати навчальні та

методичні конференції з метою набуття знань і умінь грамотно здійснювати патріотичне виховання дітей та молоді.

Чи можна навчити патріотизму? Звичайно - ні. Але виховувати можна. Виховуючи вчителів, ми будемо виховувати школярів. Вчитель, який розуміє «патріотизм» як нав'язування ідеології та не вважає любов до землі, де народився і виріс, складовою патріотичного виховання НЕ МОЖЕ виховувати любов та повагу до Батьківщини та бути носієм цінності незалежної держави. Яким же має бути сучасний вчитель? Ми часто чуємо гасло: «Діти - це наше майбутнє». Але ж задумаємося, від кого і чого залежить майбутнє наших дітей?

Сучасне бачення освіти та світу змінило вимоги і до вчителів і до учнів. Становлення та розвиток громадянського суспільства породжує гостру необхідність у педагогах, що володіють високою професійною компетентністю. Сьогодні затребувані вчителі, які крокують в ногу з сучасністю. Як говорив в свій час А. Дістервег: «Учитель повинен свідомо йти в ногу з сучасністю, перейматися і надихатися силами, що пробудилися в ній ...» [9].

Отже, сучасний вчитель - це творча особистість. Він повинен бути активним, комунікабельним, динамічним, працездатним, вольовим, впевненим у собі, толерантним, високо компетентним, крокувати в ногу з часом. Бо саме від вчителя залежить майбутнє наших дітей.

Успішне вирішення завдань національного виховання безпосередньо пов'язане з удосконаленням підготовки педагогів, їх професійної майстерності, ерудиції і культури. Жодна інша професія не ставить таких вимог до людини, як професія педагога, вчителя, вихователя. Педагог зобов'язаний бути яскравою, неповторною особистістю, носієм загальнолюдських цінностей, глибоких і різноманітних знань, високої культури; прагнути до втілення в собі людського ідеалу.

До провідних завдань сучасного вчителя належать:

- 1) формування національної свідомості, любові до рідної землі, свого народу, бажання працювати на користь держави, готовність захищати її цінності;
- 2) забезпечення духовної єдності поколінь, виховання поваги до батьків, жінки-матері, культури та історії свого народу;
- 3) формування високої мовної культури, оволодіння українською мовою;
- 4) прищеплення шанобливого ставлення до культури, звичаїв, традицій українців та представників інших націй, які живуть в Україні;
- 5) виховання духовної культури особистості, створення умов для вибору нею своєї світоглядної позиції;
- 6) утвердження принципів вселюдської моралі, правди, справедливості, патріотизму, доброти, працелюбності та моралі;
- 7) формування творчої особистості, виховання цивілізованого господаря;
- 8) виховання поваги до Конституції, законодавства України, державної символіки;
- 9) формування глибокого усвідомлення взаємозв'язку між ідеями свободи, правами людини та її громадянською відповідальністю [10].

Сучасне виховання повинне базуватися на системі цінностей, які через культуру, традиції, філософію, релігію вказують на вектор виховних зусиль, формують виховний ідеал. Існують інші цінності життя, які пов'язані з вихованням справжнього громадянина: вірність, піклування про дітей, піклування про батьків і старших у сім'ї, взаємодопомога і любов до батьків, культура праці, дотримання народних звичаїв і традицій, пам'ять про предків.

У навчальній та виховній роботі класні керівники та вчителі - предметники повинні орієнтувати дітей і на

загальнолюдські цінності: гуманізм, працелюбство, захист прав людини, критичне мислення, повага до культури різних народів, високий рівень знань, толерантність, розуміння, що земля - наш спільний дім, а світовий спокій - це злагода між людьми і державами є головною умовою існування землі і людства.

У процесі національно - патріотичного виховання потрібно враховувати таку систему компонентів духовного світу особистості сучасного українця:

- 1) національна психологія - психологію працюючого господаря, вмілого хлібороба, захисника прав особистості і державної незалежності, духовної спадщини народу;
- 2) національний світогляд - система поглядів, переконань, ідеалів, які складають основу національної духовності;
- 3) національна правосвідомість - життя за законами добра і краси, правди і справедливості, гідності і милосердя;
- 4) національна мораль - людяність, доброта, милосердя, співпереживання як найбільші духовні надбання;
- 5) національний спосіб мислення - своєрідна істотність, завдяки чому із століття в століття відтворюються і розвиваються самобутня культура і душевне багатство українців;
- 6) національний характер і темперамент - гостинність і щедрість, талановитість, глибокий ліризм, свободолюбство;
- 7) національна ідеологія - ідейне багатство нації, система філософських, політичних, правових, економічних, моральних, естетичних та релігійних поглядів і переконань;
- 8) національна свідомість та самосвідомість - почуття гордості за приналежність до української нації [11].

Тому вважаємо за необхідне звернути особливу увагу та сконцентрувати зусилля на виховання педагога як взірця для наслідування та носія національно-патріотичних ідей. Результатом патріотичного виховання самого вчителя має бути сформованість почуття патріотизму, яке означає прояв особистістю любові до свого народу, поваги до українських традицій, відчуття своєї належності до України, усвідомлення спільності власної долі з долею Батьківщини, досконале володіння українською мовою.

В процесі виховання патріотичних настроїв і почуттів існують певні вікові особливості. Так, у молодшому шкільному віці важливо формувати здатність дитини пізнавати себе як члена сім'ї, родини, як учня, жителя міста чи села; виховувати у неї любов до рідної домівки, школи, вулиці, своєї країни, природи, рідного слова, побуту, традицій.

У підлітковому віці виховується духовно-осмислений, рефлексивний патріотизм, який поєднує любов до свого народу, нації, Батьківщини з почуттям поваги до інших народів, своїх та чужих прав та свобод.

У старшому шкільному віці пріоритетними рисами ціннісного ставлення до Батьківщини є відповідальність і дієвість [11].

Серед методів і форм патріотичного виховання пріоритетна роль належить активним методам, що ґрунтуються на демократичному стилі взаємодії, спрямовані на самостійний пошук істини і сприяють формуванню власної думки, особистих принципів, критичного мислення, ініціативи й творчості. Для того, щоб дізнатися, які ж форми роботи слід обирати для виховання національної свідомості, необхідно враховувати психологічні аспекти національно-патріотичного виховання учнівської молоді.

На ефективність виховання патріотизму впливають індивідуальні особливості учнів, а саме:

1. Темперамент - сила, інтенсивність, швидкість, рухливість та збалансованість перебігу психічних процесів, що обумовлює тип нервової системи;
2. Характер - сукупність психічних властивостей людини, які виявляються в її поведінці й діяльності, і

виступають як зовнішні фактори соціалізації: особливості сімейного виховання, процеси навчання у школі та спілкування з однолітками;

3. Рівень самооцінки – оцінка людиною самої себе, своїх якостей, рівня успішності власної діяльності, оцінки своєї особистості іншими людьми.

В нашому дослідженні прийняло участь 75 старшокласників і 30 вчителів. Дослідження рівня сформованості почуття патріотизму показують досить низький результат лише 39.7 % опитаних дітей вважають себе патріотом, а на питання: «Чи любите ви свою країну?» відповіли «Так» - 75 %. Тобто, більшість з опитуваних не відчуває і не вважає себе патріотом своєї країни.

Аналізуючи результати досліджень національно-патріотичного виховання через призму психологічних аспектів, можна говорити про те, що у виховному процесі не надається належна увага дитині, як особистості. Результати цього проявляються через низьку самооцінку, почуття меншовартості, та як наслідок – низьким рівнем патріотизму.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

Враховуючи вищевикладене, можна підсумувати, що процес патріотичного виховання нерозривно пов'язаний зі школою та навчальним процесом. Його мета полягає у вихованні почуття патріотичності, національної гордості, розуміння власних дій і життєвої позиції, осягненні сенсу життя та визначення свого місця у суспільстві, сприянні активній позиції, прагненні до милосердя, доброти, поваги, спонуканні до самовиховання та самовдосконалення. А якість виховного процесу патріотизму на пряму залежить від рівня підготовленості педагогів, оскільки саме вони траншують і прививають підростаючому поколінню особистісні та суспільні цінності, досягнення, мораль. Якість виховного процесу залежить від використання ними різноманітних методів і форм; знання і вміння врахування вікових й психологічних особливостей дітей; відвертості, емоційності, оптимізму, активної патріотичної позиції педагога та його національних переконань.

Отже, національно-патріотичне виховання громадянина має здійснюватися педагогами як на уроках, так і в позаурочний час та через особистий приклад.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Національна ідея в становленні громадянина – патріота України: програмно-виховний контекст / І. Д. Бех, К. І. Чорна. - Київ, Черкаси: ЧОПОПП. - С. 16-17.
2. Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття). - К.: Райдуга, 1994. - 112 с.
3. Макаренко, А. С. Вибрані педагогічні твори. Статті, лекції, виступи / А. С. Макаренко; за заг. ред. Є. Н. Мединського, І. Ф. Сладковського; упоряд. І. Ф. Козлов. - К. - Х.: Рад. шк., 1947. - 281 с.
4. Петронговський Р. Р. Теорія і практика формування патріотизму старшокласників: Монографія/ За ред. проф. М. В. Левківського. - Житомир: Полісся, 2003. - 220 с.
5. Сухомлинський В. О. Як виховати справжню людину/ Василь Сухомлинський. - К.: Радянська школа, 1982. - С. 21.
6. Ушинський К. Д. Про народність у громадському вихованні / К. Д. Ушинський // Вибр. пед. твори у 4-х т. - К.: Радянська школа. - Т. 1. - 1983. - С. 40-109.
7. Морально-етичні засади патріотизму у процесі державотворення. Режим доступу: <http://www.visnyk-juris.uzhnu.uz.ua>.
8. Ян Коллар - діяч Словацького відродження. [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.stationline.org.ua/17386-yan-kollar-diyach-slovack.
9. Роль сучасного вчителя в розвитку креативного мислення учнів. Форум педагогічних ідей. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://osvita.ua/school/lessons_summary/upbring/40979.
10. Слово вчителя - Слово про вчителя. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: konserg.ucoz.ua/index/0-54.
11. Педагогіка. Професійні вимоги до особистості педагога. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://pidruchniki.com>.

В статті розглядається важливий питання здійснення національно-патріотичного виховання в школі, визначаються особливості та основні суперечності цього процесу. Зазначається, що проблема виховання патріотизму у школярів заключається, в першу чергу, в основателі та кваліфікованій підготовці педагогів. Успішне рішення завдань національного виховання безпосередньо пов'язано з удосконаленням підготовки педагогів, їх професійного майстерства, ерудиції та культури та психологічних знань. Авторами визначено, що якість виховного процесу залежить від використання ними різноманітних методів та форм; знання та уміння врахування вікових та психологічних особливостей дітей; відвертості, емоційності, оптимізму, активної патріотичної позиції педагога та його національних переконань.

Ключові слова: старшокласники, педагог, виховний процес, патріотизм, індивідуально-типологічні особливості, особистість, любов до Родина, Україна.

The presented article deals with the important issues of patriotic education at schools, peculiarities and contradictions of this process. Purpose of the article is to highlight and outline the major challenges and trends of the modern educator who conducts the nation patriotic education of schoolchildren. Due to the new social and political realities in Ukraine after the Revolution of Dignity, under circumstances caused by Russian aggression, there appears the necessity for developing the sense of patriotism among young generation. Patriotism is the most important basis of values of any society and serves not only as a key factor for integration of the Ukrainian nation, but also is an internal motivation for self-development and disclosure of all potential of every citizen in the spiritual, economic and social spheres. It has been noted that the problem of patriotic education of school children lies, first and foremost, in a thorough and qualified teacher training. They are aimed at holding the process of education through demonstration of decent behavior, own attitudes, acceptance and respect for the child. It has been determined that the quality of educational process depends on teachers use the methods' variety and forms; knowledge of children psychological characteristics; openness, emotionality, optimism, active patriotic position of the teacher and their national beliefs. The successful solution of tasks oriented at national education is directly related to the improving training the teacher, their professional skills, erudition and culture, as well as psychological knowledge. We have come to the conclusions that quality of patriotic educational process depends on the level of preparedness of teachers because they are the example and value criteria of personal and social values, achievement and morality for young generation. The quality of the educational process depends on the use of various techniques and forms; knowledge and skillful consider of age and psychological characteristics of children. Thus, nation patriotic education of a citizen should be formed in the classroom, after school and through vivid personal example.

Key words: high school students, teachers, educational process, patriotism, individual and typological features, personality, love of the country, Ukraine.